Diyarî

Diyarî gelê Kurd û Kurdistanê dikim
Diyarî Xwendevan û Honermenda dikim
Diyarî Satalaytên kurdî dikim
Diyarî canê Bavê Xwe dikim
Diyarî dayîk û jina xwe dikim

Helbestvan :Zikrya Elî

Sûlav

Di ser zinar û çîm re em dimeşîn
Dest di dest yarê de çav li me barîn
Li siya takî kelmê em rawestîn
Yek ji me bû agir yek jî bû benzîn
Li dû hêviya çarde salan me hev dît
Bû kit kita dil û cîger li nav çît
Em bê hiş man çih ji raman çih fedî
Ez kirim xezal wê geyîka kedî
Ji pelê Kelmê pirs bikin gih çih dî
ê bêje: dîno îro yara xwe dî
û çavê dîdinê hev pîroz dikin
û xweş beryê Buhiştê kerem dikin
Me şîrav ji lêv û devê hev dimêt
Nişkava got: bese her tişt bi qinêt
Te avik da êrşikêd min tev te mam
Tirsa min sewda te min bikê dotmam
Zû çû ava dema li ber sûlav
Bi rastî mirov dimre dimîne nav
Paşê jimin bidûrket hîdî diçû
Wek meşa wê jî canê min dida dû

Bîriya te kiriye

Ez û mistik avî zelal em bîrê pîç û destê te dikin
çav û biryêd min va bîrê Xeml û xêzê bejnê te dikin
Ev lêv û diran û zimanê me va çiqas bîrêd hev dikin
were em dûriyê bi kujin parêd xwe yên girtî ava kin
Dest û mistê min va çiqas bîrê rû û porê te kiriye
Guhê min bi pelkê xwe va bîra dengê te yê xweş kiriye
Xem û xeyalêd min pir bîra awirên çavê te kiriye
wer em hev jîndarî kin; jiyan di dûrîyê da tineye
Poz û bêvlêd xwe va pir bîra bêhna xurmanê te kirine
Xewin û cîxewa min bîra agirê sîngê te kirine
Û çiqas helbestên min bîrê gilgazênciyên te kirine
Dê were em canê xwe zocanî kin dûriyê îman reşe

Ew rindî bi xwe

çi bi dil ket can kir qêrî
Bi şev û roj tim digerî
Li evîna wê çav reşê
Wê dîm topê sîng zebeşê
Bûye gulik di xûnêde
Hezkirna wê ji xwedêde
Piştî av bi cîhan keve
Yan berî ezman bişeve
Min bîhst carek li helebe
Lêdigerim xiyan nabe
Dû Du hezar buhar borî
Yara xwe min li înê dî
Ji min nêzîk bû dil ket mist
çav mêzekir agir pê xist
Gulik li lêv gurzik di dest
Hêvya xwe min ji xwedê xwest
Min jê dizî ramusanik
Ewê ji min bir dil û kurçik
Hêdî hêdî ji min dûr ket
Dûr kûr nirî can bi pê ket
çavan di hev de mêzekir
Helbesta lê avcenîkir
Zanî can gihşt mirazê xwe
çi bêjim ew rindî bi xwe

Em ê hevin

Dîlber hat ba min dem buhare
Serma çû tîrêjî di bare
Zozan alîk gule Yek dile
Li ser çiyaya berf dihele
Yar xulmaş bû li ser sîngê min
Geykê xwe berdan nav çîmê min
Got: ji behna te ez têr nabim
Lê bi canê te re tîj dibim
Bi wê gotinê ez giş borîm
Li dor cîhanê tev de gerîm
Min got: Bese ez gî hunda bûm
Nav awirên te da bela bûm
Got: Tu dermanê nav dilaye
Ne bes Bulbulê ser gulaye
Bi vê lêvên xwe min derman ke
Weke lêymûnê min guvêj ke
Em bibin tuxturê canê hev
Em hev saxikin bi roj û şev
Nişka va em bûn kokirê hev
Me ji hev dixwar bi lêv ji dev

Ezî tîme

Ezî tîme nebejî me
Ji lêvên te bi hêvî me
Meyê hûne bi min gîne
Kul û xema bi kewîne
Ez birçîme destdirûme
Xurmang sêve enî berfe
Sîng zozane çav mircane
Nav diranêm xurme xurme
Li cîhanê bi tenê me
Bi hezara jî lê hene
Çax diçin xew hev di bînin
Birînên dil di kewûnin
Ez dîlberê te dînê me
Ne sêwiyê evînê me
çiqas gune li min kirin
Li dawiyê çav kil kirin
Bi min rago: Tu yarê min
Wer baxşîne gunehêd min
Evîna wê bû doza xweş
Bi xwe hêva ezmanê reş

Destgirtiya narîn

Ey destgirtiya narîn
Bi şev wer min bi revîn
Te ez kirim har û dîn
Avêtim derya evîn
Zêrê te li tilya min
Li paytextê dilê min
Dil ketiye zîndanê
Maye hêvya dîlanê
Keç û xort jî delalin
Li vê dozê dinalin
şev û roja dijmêrin
Kînga ew hev bibînin
Li nek canê hev rûnin
Agirê xwe vêxînin
Hemî miraz di dil da
Xwedê pîrozkê ser da
Emê durbê bikujin
Di nav xwe da bibrêjin
Bes wer ba min ava jîn
Bi hevdin lêvêd şêrîn
Destikî têk mistê min
Ê din deyn ser milê min
Bêje; Tu yarîkê min
Kulê birevin ji min
Ger hatim te dil birîn
Xwe di min da bi borîn
û ger hatim te bi dîn
Xwe gî li min bi palîn

Jina min

Jina min tuyî delava jînek tijî evîn
Tu ji tîpên jînê çêboyî şorik nayê dîn
Me nav navika hev dibirî bi çîçek hinguv
Tu bo buhara geş ez li ser dikim guve guv
Tu mala minî xanî bê te zîndane yan çol
Evîna min tavek dîn bû te xwe jêra kir gol
Ewrek tijî av bom tu axek ziya û tîbo
Dema em gihêştin hev xweş buhar bi me çêbo
Ji me pêda bûn gul û çîçek hin zo û hin tek
Perweriya xwe jîr bik kesî ji van nek virek
Bila evîn mezin bibe wek evan bi roj û şev
Em ê bibin wek du par bi hev û ez lêv û tu dev

Ne bêje

Nebêje bi min re: çime ji te re
Bê tu ewrek ji baxçê minî tî re
Ezê istêrka bi av kim ji te re
Dil arkim bi kil kim ji çavê te re
Bes tu ne bêje: Ez çi me ji te re
Bê: Tu sîwarê xewna minî zêrî
Canê bêje: Di xew de min tu birî
û navê te bi xwe re nivîsandî
Ne bêje bi min re: Em herdu gidî
Bêje min: li min biyne çend hunere
Jîna xwe dikim gurz ji destê te re
Min dilê xwe kirî sifre ji te re
Ma hîn tu dibêjî: çime ji te re
Buhar giş li hêviya min buhirî
Ji bo tu gula min qeh nekir qêrî
Lê ji te ra bû wek kevokik kedî
De bêje: Me canê xwe di hevde dî

Zocan

Zocan zozana dile
Dil di nav da bulbule
Zocan yarek delale
Honav ji ber dinale
Bejna xwe pir xweşike
Ne mezine çuçike
Por çîl mîna tîrêje
Wek bejna wê dirêje
çav sipî nêvî zere
Tev bi riya cewhere
Lêv perî gula sore
Rûkenî jê ne dûre
Awir wek şaxên sibê
Canî pê şiyar dibê
Xwedê bi xwe çêkirî
Kî vêra diçe serî

Ez û can

Ey agir reşê canê min
Xûya nabê li nav dijmin
Evîndara dike dîlber
Ez giş helandim ber ji ber
Evîn bi xwe rengê neyar
Mame ji hestî û eyar
De ji min veger law dilo
Dem payîze tijî çilo
Ev jî ne ji nifşa Hewa !?
Nêçîra digre bi gewa
Tirî û qoriq giş duxe
û hîn li bêgcî jî dixe
Wek min niha bi we re got
Can vegerî pirsa xwe got;
Lê hûn jî mêrin ser bilind
Wek şêr çav bi çîk welo rind
Jê yê dil tenik mîna kund
Yara xwe dixê li nav gund
Wek tîrêj gula vedike

Xweşik cana rûgeş dike
şiyar kirim vê çelengê
Bes mêzeke lêv û çengê
Dîsa loma ji min bike
Ya xwe ji min perçe bike

Zarok

Rojikê bi rêda diçom
Min dît lawê min li nav kom
Hin Ereb û Faris û Rom
Min pirsa xwe lê kir bi lom
Go: Em zarokin çûçikin
Ji cîhana xwe hez dikin
Rewşmendiyê qet nizanin
Em hemo zaro birayin
Ew vegerî lîska xwe kir
Ez rûniştim min lê sekir
Hew wek avek zelal dizîn
Hin dibon mem hin dibon zîn
çi bi tûjî wan digirt hev
Demeka din diçûn cem hev
Dengên zirav awazên xweş
şevên tarî dikir roxweş
Min berv da jor xwezya xwe xwest
Xwedê tu şîrê me bike mast

Lê heya heye mar tufan
ê her hebê şerê bavan
ji bo va zarokên rû geş
Qeh nebînin şevên pir reş
Bila xebat bibe Du qat
Qeda kurda bikin felat

Cigare

Can ji min pirs kir wek yarê :
Xêr tu dikşîne cigar.
Rast dalxê me re datînê
Lê derda bi me re dixînê
Kezebê sipî reş dike
Zehletanê nêzîk dike
Rûyê zelal zerreş dike
Jîna buhişt êtûn dike
û ger ew biçe piş perdê
Dem cigarek ber xwe nadê
Hîza kevroşk dike masî
Şêrê çîya dike pisî
Nîv sêfîlbûn ji pişt wî ye
Dizekî pir jêhatî ye
Nan tinebe ne ti xeme
Lê ger tutûnbe pir şer me

Loma sond dixum wek mêra
Gi venexim ti cigara
Va sonda jî pir biha ye
û wek hêva li panzda ye

Dest pêka min

Ezim Zekeriyê Eliyê miraza
Ne ez nanikê dixim bi heft pîvaza
Ji evînê çêdikim helbest û saza
Baş ji hev cihê dikim zana û zaza
şora Yekê min got: Ax eya din dayê
Loma Kurdistan ji dilê min der na yê
Em di lîstin li nav gund û ser bêderê
Westî bi me diwestî ma ê vegerê
Sê sal min derbazkir ji şagirtiya xwe
Di nav dibistana gundê Alkana xwe
Qata yekemînê min dibir ji gişa
Ez bûm şorek li ser zimanê rûgeşa
Sê sal din jî min guhartin li Efrînê
Bi jîr gerîm li zanebûn û xwendinê

Gi min çi pirs dikir delavik ve dibû
Dîsa jî mamuste pir ji min şa dibû
ûsê sala jî min xwend qorên navînî
Di debistana Aştîvana giş ronî
Jîn û mirin û muf û remanên teze
Loma bêhna azadiyê ji min dize
Sê yê din min kir xwendina kar kiriye
Her tişt min bi mêzek bengehî wê biriye
Edîson çawa gerî em biçin li rê
Digera cîhanê li ser vê digerê
Sê sala jî ez bûm mamustê şagirta
Min bi hêz ketxar derdixistin ji korta
Pêşroja me min di çavên wan da didî
Ji ber vê hemo dibon zane û gidî

Dil dikolê

Te xwe ji min bi dûrkirî
çira te canê min birî
Te tim bi bîrê min tînê
Reng bi reng dil di şewtînê
Bi roj geh bulbul dixûnê
Ji wî diçe çema xûnê
Min got : şahya min li şevê
Canê çîçkê jê dûr kevê
Ne zanim ew li ser hêvê
Ronyê didê ji wê lêvê
Ahîn ji can dike qêrî
Çîçkî din ê bidêgirî
Ew tîje mîna hejîrê
Şêrînya wê kî hilgirê
çavên xwe êstiryê gulê
Tîr bi tîr têr dil dikolê

Ramusanek ji wê rindê
Di nav berfê da xuhdidê
Ew Sipiye mîna pembû
Ez kuştim û got ; Tişt ne bû!
istêrk li hember te rijî
Ma hîn tu dibî her bijî
Dê zû wer tu hemo mijî
Dibe me ra bi rast bijî

Mêr û Jin

Tu jina min   tu jîna min
Tu ye mala   xeyalê min
Pir şiyare   azadiye
Dest girtî me   serbestiye
Tu mêrê min tu mîrê min
Tu xwediyê   jiyana min
Pir çelengim   ciwaniye
Pîr bim bi te   buhar tiye
Hemo evîn   a dilê min
Te kir şoreş   a çavê min
Wek şilêra   li nav berfê
Ez helandim   bi wê lêvê

Hemî gulêd li baxêd min
Bo agir ê nav canê min
Tu baran a li pê bê tê
Bi dengê min ava te tê
Ji hemû tişt ji min guvişt
Cîhan li min boye buhişt
Berî pê hat ew bo welat
Zaroyên me bike polat
Parik ji tişt hêza xwe pişt
Niwalê min kir xişt û mişt
Ger xazî qat ew Rojhilat
Reş û tarî dike şewat

Bila

Bila tu li nek min be zocan
Jîna min bo te bi be qorban
Destê te di mistê min de bin
Em herdu di çavên hev de bin
Momika evînê vemrînin
Sewdak nuh li ezmên vêxînin
Bila kes destê xwe nave wê
Fedî yê şîyar be ji xewê
Yek car bêje ; Ji te hezdikim
Eya din ezê vêra bihelim
û nekanim demê pêşdakim
Gi te li mil û piştê xwe kim

Dibêjim şorek nakim barek
Li ezmanê min tu istêrek
Jînek neboyî pêdakim
Li delava jînê xiyakim
Paş perdê bi mêşa hinguv bim
Ji her çîçekên te bimijim
Berê Sewda xwe em biçînin
û berê evînê biçinin

şagirt

Em şagitên Debistan
Em çûkên li Gulistan
Bi hevra bi yek destan
Rakin ala kurdistan
Pêşaroja gel emin
çavê Wan li rêya min
Ger doza min pir dijwar
ê sivek bi be bikar
Va mumistayên delal
Remanan dikin zelal

Ji me re wekê Bavin
Em darin ewna Avin
Ji her der tên vê Xanî
Sîvîl û Malbatxanî
Em giş li vir dicivin
Xweşk û Birayên hevin
Jivê cîhî hezdikim
Loma ez gemar nakim
Bi kesîra nagrim hev
Lêv perçe nabe ji dev
Em şagirtin xweşikin
Jîr û Zanayên çûkin
Emin roja nuh Jiyan
Tîrêjê didin Cîhan

Yar û welat

Di awirên çavê yara xwe da
Mirûrê welatê xwe dibînim
Di saz awazên gavê yarê da
Merşa pêşmergê kurdî dibîsim
Di germbona destê cana xwe da
Agirê Newrozê têr tehn dibim
Di behna rû gula dîlberê da
Hilma axa bi xûn ta bîn dikim

Di mêtina lêvên yara xwe da
Tehlya butrola wetat tehm dikim
Di mistdana memikê Rindê da
Wanê û Ormiya bi bîrtînim
Di girî û şahya delalê da
Xem civîna hemo gel dihesim
Di ahûahîna Jîna xwe da
Hawara girtiyên Kurd dibîsim
Lê di zocana dilê Kurda da
Bihna azadiyek xweş bîn dikim
û di buhişta sîngê Yarê da
Kurdistana biçûk ava dikim

Helibçe

Ma çawa emê ji bîr bikin qurbaniyên helibce
û di axa wêda hişîn nake ne genim û ne ce
Kî kanê çûkên wê û gul çîçeka lê vegerîne
Kî kanê dayêk û bavên zarokên wê jêra hûne
Ew xerdela ji rengê Buhar wan çiqas xweşik dixar
Bi balefira lê reşandin ew bû dûman û neyar
Ev çiqas erd û ezman û roj û stêrk dûrin ji hev

Hemo bûn agir û tarî û li serê wê hatin hev
Giş çav lê kûrbûn kab lê şikiyan hin tiştî tê xiyan
Bi çiya ketin ew û dengê wan bela bûn li cîhan
Li hemo Kurd bûye êş û birîn û çev û girî
Gi hezar sal biçên bîrhanîna wê dil dike çirî
Rast Helibçe bû êş û nîşana bindestiya Kurdan
Lê gel bi hêz şiyar bûn dest ji xebatê qet bernedan
çek û tehlî dest xwe kirin rabûn serhildana Gulan
îro Seddam ketxarî û wek serbixwe ye Kurdistan

Kerkok

kî dîn dibêje : Darê berî bide bê ax û kok
Ew bê hiş dibêjin : Kurdê bijîn bê axa Kerkok
Pir zor û êş lêkirin gi Kurda lê dûrbe bikin
Her tişt çû bes kurdê wê lê ma bila werin sekin
Hinjî hene li xûna dilê me dikin çav tengî

Mirov gêştin ser hêvê hîn ew kes mane bi vê rengî
Zanin Sedêm çi lêkir û li dawiyê çawa çû
Hîn di doza wî da diçên dixwezin xwe bidin dû !
Qudsa rind ji bîrkirin dû Kerkoka me dikevin
Mîna kûçkên har li ser gurekî bi hev dikevin
Demê gur berv dide çiya hemû dibin wek miya
Zanin li wir şêrek heye dixê goştî hemiya
Tirsa wî ji kesî niye lê xwe tev nadê gura
û ger ceng bibe berê hemû şêr û gur wek bira
Gur ji gişye hişk tire lê bi hîza xwe nizane
Ger bibe zaze ji hemiya ra ê bibe tane

Koça Kurda

Gir rojhilat bi rojava be
Birbankek xweşê Jê peydabe
Tarî istêrka xiyan dike
û tehlî hungiv şêRîn dike
Gi kê ev birîn bi me xistin

Şêr û piling li rêz rêxistin
Ev dîn û dîn bi hev xistin
Lê em rakirin xwe dê xistin
çend xûnxarin pir har û nezan
Dijmin ê Kurda rêdanên wan
Hemo şivanê pez û gavan
Ma ew karin dakevin dîlan
Kurd jî ji bav pîrê îbrahîm
Miletê dil sipî rû ji çîm
Lê ev roj ku Elîf dibe mîm
Ma çawa ê nas bibin bi dîm
Dîrok dîsa lê hatye giran
Wek îsmehîl we xwe kir qorban
Ji bo gelê Kurd û Kurdistan
Lê kesî jî nîna ew raman
Huşyarbin ji tarî û tûjî
Hemo dil şah rû geş yek bijî
Cejna me ji çira gewirîn
Ma ne bese em dikin qêrîn
Kurd hemo şêrin çi mêr çi jin
Zaneyên serî tijî hişin
Ji bo kurdistanê xûnrêjin
Li xwe man çi bi hev ra bêjin
Me ji vê axê gelek hezkir
De têda bihelin wek şekir
Cejna bavê Luqman pîroz kin
û gurzik gul jî li hemya kin
Ey bira Samî Ebdilrihman
Hûn hemû xweşin tev şêx Yazdan
Bi we Hewlêr bû koça Kurdan
De bi hev ra şênkin Kurdistan

Berzanî

Bi rastî mirov carek tenê ji diya xwe dibe
Lê bi rastî jî mirovek her dem jîndarî dibe

Di dilê gelê Kurd û çiyayên Kurdistanê de
Di ramanên xebatkarên başûr û bakorê de
Di hatina buharê da yan di behna gula de
Di helbestên dosta da yan di nifirên dijmin de
Di diziya avê da yan di hişkbûna zinêr de
Di bûndinê lawa da yan di awirên şêra de
Ne bi xwe jîn dibe di her der û demê Kurda de
Bi karê xwe jîn dibe di hemû Kurdistanê de
Cîhanê Kurd bi te nas kirin û heya niha jî
Gi kê got : Ez Berzanî me vêra dibêjin : Bijî
Ji berî ji dayka xwe bibe vêra ket zîndanê
Tirs û tarî têda vemirî û daket dîlanê
Şoreşgerekî çav biçîk serî xwe tijî raman
Loma tu bû rêberê hemo miletê Kurdistan
Ji te pêda bûn şêr û piling mîna gul û reyhan
Luqman Idrîs serok Meshûd çi xweşberî Nêcîrvan
Doza xebatê girtin xwedyê Kurda li milê wan
Ranazin heya felat û azad nebe Kurdistan

Kurdên Bakor

Kurdên bakorê hele bêjen hûn kî nin
Hûn xwe zanin ? Ma çira hûn ne bi kînin
çi ser bilindîke pelên dîroka we
Lê waqasa jî şerme ev demroja we
çi ye ev li Yek Du bajara radibin
û bi Bîhst bajara jî dimînin libin
Ger hin ji kurdên jêhatî xebat di kin
Lê hemo Tenbelên din jî mêze dikin
Ma mîr Mihemed ne ji bav pîrê weye ?
Û şêx Sehîd û seyêd Rêza ? wenaye
Kanî çêlkên şêra û kurên Bedirxan
Hûn Berazên gelan xwe mekin nav Berxan
Ka xwenedan û xwendevanên Bedlîsê
Gi çiqas bi çêkbin Yek û Du dibin Sê
Ka ew Tepsî û Kevçî û Kêrên zêrî
Bi biratî te nêrî ew ker bo zirî
Nihajî bawar kin va Tutûnî Mûşê
Kî diçînê û dipêçê û difroşê
Di dandin istandina cîhanêyî tev
Dibe hûn karzirarê xwe derxin ji hev
û bi hemo Pîç destê xwe bavên xebat
ê pir zû pêkwere azadiya welat
Amed ê rast bibe peytexta kurdistan
û yar ê soza bi hevdin li nav Gulistan

Bese

Bi Arî em hatin guhartin
û bi Biraytî hat veşartin
Bi îslamî jî hat helandin
Bi Dîmuqratî tê xopandin
Ev dema roja me kurdaye
Birakujî li nav nemaye
Dijmin î hîro ji derva tê
Yekbona kurd wêran bi wan tê
Cîhan li rêjîm bûy kuratî
Wî bi yektiya êraq girtî !
çawa iskenderon ji bîr kir
û hîn colan tev xwe nekir
çira zaroyên xwe difroşin ?
Ma ewna karin me bikirin ! ?
Berê Erebistan firotin
Wan çi kar ji pişt wayê Kirin
Heyşt sala ceng bi hevra kirin
Rengê nebûyî bi hev kirin
Codên çekan li hev teqandin
Bi Sedhezar laşe kuşandin
Ev cêhî milet birçî dibû
Û sin û şêhî rûbeş dibû

Paşê gi cenga wan sikinî
îslamkujî xwe bi pêkhanî

Gotin kurd

Ew herdem dibêjin ; Em ji wî hezdikin
Lê ger perçe bi be emê Wî gezbikin
Dibêjin ; Gir xwe bike fîdraliyet
Emê bi hevra biçin dijî ew dewlet
Yek dibêje ; Eva li ba min rêzek sor
Ezê Wê welatî ji wan ra bikim gor
Yê din got ; Ezê wê welatî bikim xûn
Û emê li şûnê bixon hinguv û rûn
Ê din got ; kurdê Rojhilat biçelqînin
Dibêtke em wan bi hevdi bişewtşnin
Yê din jî got ; Ezê wayî bicelqînim
Di nav dîmuqratiyêda bipelxînim
Paşê jê Kuştin û bi mirira meşîn !
şerm û fedî ji me û wana diweşîn
Gotin ; kurd sûcline û yê ji me dînin
Lê dibe em birîndara bikewûnin !